

Filosofie politického násilí — ideologický nástroj soudobého militarismu

„...řada velkých států stále ještě projevuje zjevnou neochotou horečné zbrojení zastavit. Odpůrci uvolnění a odzbrojení mají ještě nemalé zdroje. Působí aktivně, v různých formách a z různých směrů. Ačkoli možnosti agresivních akcí imperialismu byly nyní značně omezeny, jeho podstata je stejná.“

Zpráva ÚV KSSS a další úkoly strany ve vnitřní a zahraniční politice na XXV. sjezdu KSSS.

Pro stoupence politiky z pozice síly je stále obtížnější pokračovat ve starém kursu politiky v nových podmínkách, které se vytvořily po mezinárodně právním uznání politiky mírového soužití států s různým společenským zřízením v Helsinkách. Proto stále častěji manévrují a hledají argumenty pro zdůvodnění svého politického zaměření.

I v této situaci jim přicházejí na pomoc ideologové, kteří vypracovávají teorie, které mají znevažovat a zkreslovat politiku mírového soužití, utvrdit tvrdý kurs proti socialistickým zemím, dokázat nutnost závodů ve zbrojení, válek a různých forem násilí. Tito apologeti militarismu vystupují aktivně proti plnění myšlenek a ducha Helsink, proti uskutečnění závazků, které na sebe vzali reprezentanti kapitalistických států.

V ideologickém boji soudobého militarismu jsou četné teorie, s jejichž pomocí vykořisťovatelé po staletí ospravedlňovali sociální násilí uvnitř země, ozbrojené násilí, války a různé formy ekonomického, politického a ideologického nátlaku proti svým třídním odpůrcům v zahraničí. Tyto teorie v historickém vývoji nezůstaly beze změn. Jsou přepracovány v souladu s kon-

krétně se vyvíjející mezinárodní a vnitropolitickou situací, s poměrem třídních sil v mezinárodním a vnitropolitickém měřítku a také v závislosti na historických a národních podmínkách.

Značná část soudobých militaristických teorií, které se snaží zaujmout stanovisko k dilematu vývoje světa, je založena na filosofii politického násilí. Tedy na teorii, která považuje politické násilí za fundamentální faktor dějin, za základní prostředek politiky při řešení společenských konfliktů a společenského pohybu jak ve vnitropolitickém, tak i mezinárodně politickém vývoji.

Filosofie apoteózy násilí patří k teoreticky frekventovaným, třídně motivovaným antikomunistickým ideologiím, které reagují na revoluční procesy, zahájené Velkou říjnovou socialistickou revolucí, a pokračují mílovými kroky po druhé světové válce i dnes. Je výrazem všeobecného úsilí imperialistických představitelů zastavit a zvrátit tento revoluční proces všemi prostředky — tedy i prostředky ideologickými. Filosofie politického násilí plní významnou funkci při ideologickém zpracování vlastního obyvatelstva i při ideologické diverzi do socialistických zemí.

Tato teorie není homogenním filosofickým systémem. Má podobu různých sociálně darwinistických, psychologických a geopolitických teorií, které zastírají třídní povahu a podstatu sociálního a ozbrojeného násilí a války. Dokazuje, že násilí jakéhokoli projevu a formy má svůj původ v lidské přirozenosti, podstatě člověka, lidské psychice apod.

Představitelé apoteózy násilí spojují vznik násilí s právními biologickými nebo psychologickými projevy člověka. Tvrdí, že sklon k násilí je otevířeným nebo latentním rysem každého člověka, tedy i společnosti, že lidská podstata se projevuje vrozenou bojeschopností a rvavostí — tedy instinkty živočišného původu, egoismem, bezohledností, úsilím a ovládnutím jiného. Tato touha po moci prý není historicky ojedinělým a náhodným projevem, ale celou lidskou podstatou prolnajícím faktorem. Vysvobodit se z vlivu biologických a psychologických imperativů, které diktují lidskou podstatu, nebude ani v budoucnosti v silách lidí. Společenství lidí vždy bylo a bude arénou zuřivého boje sobě podobných a přežít v tomto boji je dménou mocnějších, tvrdí filosofové plitického násilí.

Americký antropolog R. Andrey dokazuje, že sklony lidí k agresii jsou jejich přirozenou vlastností a horečné zbrojení — přirozeným a zákonitým jevem, který vyplývá z nevykořenitelného přání lidí se navzájem zabíjet. „Mohou hynout lidé,“ píše Andrey, „mohou spět k úpadku celé národy, hroutit se říše, stopy jedné civilizace může zakrýt písek jiné civilizace, avšak celé lidstvo poslušné instinktu, který je jasný jako skřiváček píseň, nikdy, nhlédě na částečné neúspěchy, nezastavilo vývoj zbraní, jež je jeho nejvýznamnějším kulturním přínosem.“

(D. Owen: The politics of Defence, Londýn 1972 In: Světový tisk, Studie - Dokumenty 1972, č. 61, s. 28.)

Stoupencům těchto teorií nahrává soudobý maoismus, který odmítá pokojný přechod k socialismu, politiku mírového soužití a propaguje Mao Ce-tungovo tvrzení, že „svět je možno přebudovat jen s pomocí pušky.“ Povýšuje ozbrojené násilí na jediný princip komunistického hnutí a vydává je za marxistickou interpretaci úlohy násilí v dějinách.

Přesto, že objektivní vývoj mezinárodních vztahů po Helsinské konferenci vedl k pádu prestiže politiků a ideologů otevřeně propagujících sílu a násilí, apologeti militarismu se nezřekli politicky síly a násilí jako nezbytného a určujícího činitele mezinárodních vztahů. Hledají jen

nové argumenty, aby zdůvodnili pokračování starého kursu politiky v nové situaci.

Jejich úsilí směřuje ke zpochybnění nezvratného charakteru změn, k nimž dochází ve světě. Označují proces zmírňování napětí za epizodu dočasného charakteru, která nebude mít dlouhé trvání. Z. Brzezinski se o údělu vztahů mezi SSSR a USA vyslovuje pesimisticky. Tvrdí, že soupeření mezi dvěma světovými mocnostmi bude pokračovat celá desetiletí, přičemž v některých etapách může být ještě napjatější, složitější a širší než v minulosti.

Ke zdůvodnění svého skeptického názoru na objektivní proces mírového soužití používají buržoazní ideologové nejrozumnějších argumentů. Např. americký politolog L. Metzel, nebo bývalý velvyslanec USA v Sovětském svazu Ch. Bohlen popírají možnost mírového soužití v podmínkách ideologického boje mezi dvěma protikladnými soustavami a přimlouvají se za ideologický smír.

Jiní vydávají proces uvolnění napětí na evropském kontinentě za proces, který slouží jednostranně Sovětskému svazu a socialistickým zemím, protože to byly právě tyto země, které vyvíjely dlouholetou iniciativu a projevovaly největší zájem o svolání konference o evropské bezpečnosti a spolupráci. Buržoazní ideologové v daném případě „vyjevíli“ pravdu o socialistických zemích v čele se SSSR o tom, kdo měl a má zájem na mírové spolupráci mezi státy a národy, byť na druhé straně dezinformují obyvatelstvo, jako by národy Západu neměly „užitek“, zájem, a přímou životní potřebu žít v míru.

Tato teorie má očernit principy mírového soužití a zdůvodnit potřebu zesilování vojenských příprav, neboť Evropě prý hrozí „sovětská vojenská a politická hegemonie“. Podobně argumentují i odpůrci hospodářské spolupráce se socialistickými zeměmi, kteří tvrdí, že by spolupráce se socialistickými zeměmi učinila Západ ekonomicky závislým na socialistické soustavě.

H. Morgenthau přiznává „erozi moci a vlivu USA“, omezení možnosti uplatnění politiky síly a násilí ve světě a doporučuje přenést důraz na nevojenské činitele síly a na politické nástroje. Za hlavní nevojenské činitele síly považuje ekonomickou sféru a psychologické operace. Morgenthau a jiní, poskytují politickým kruhům, které odmítají prohlubování ekonomické spolupráce se socialistickými zeměmi, argumenty k ospravedlnění této politiky. Omezování obchodu se socialistickými zeměmi je prý významným ná-

strojem nátlaku na socialistické země, které nemohou vydržet napětí ekonomického vývoje, k zabrzdění „sovětské ekonomického dynamismu“.

Soudobý ekonomický vývoj Západu, dlouhodobá a vleklá hospodářská krize, rostoucí nezaměstnanost a na druhé straně trvalý dynamický, bezkrizový vývoj ekonomiky ve všech socialistických zemích jsou praktickým dokladem síly socialismu i slabosti tohoto možného nevojenského prostředku imperialistického nátlaku. Militarizace ekonomiky Západu, umělé přerušování nebo omezování obchodně ekonomických vztahů dnes přináší autorům této politiky své „ovoce“.

Ke krajně reakčním patří teorie, které ospravedlňují psychologické operace nebo tzv. psychologickou válku. Psychologická válka nemá nic společného s marxistickým pojetím ideologického boje. To je podvratná činnost, která je v rozporu se VI. bodem dokumentu Helsinské konference, která uložila zúčastněným státům zdržet se „...přímého nebo nepřímého individuálního nebo kolektivního vměšování do vnitřních nebo zahraničních záležitostí, které spadají do vnitrostátní pravomoci jiného zúčastněného státu.“

Řada politologů i politických a vojenských činitelů Západu, která patří k odpůrcům zmírňování mezinárodního napětí, vystupuje v nových podmínkách s teoriemi „omezeného uvolňování“ a s tzv. teorií ozbrojeného míru.

Koncepcí „omezeného uvolňování“ je politickou kamufláží sil, které se snaží zabránit skutečnému uvolňování v mezinárodních vztazích. Podle nich bylo dosaženo kulminačního bodu uvolňování a další reálné možnosti sblížení jsou menší, než se předpokládalo před několika lety. Existují prý hranice uvolnění, od nichž prý nelze čekat mnoho, byť uvolňování vyvolává různé sny a naděje. Je tomu prý proto, že SSSR zaujímá „tvrdší stanovisko, je na okraji odstupu od Helsinek“, nebo „podněcuje západní komunistické strany k revoluci apod.“.

Výstižně a otevřeně toto stanovisko vyjádřil francouzský kontraadmirál Antoine Sanguinetti, podle něhož Závěrečný akt Helsinek může znamenat „nezanedbatelné nebezpečí“, neboť prý hrozí věst „k ozbrojení nejprve morálnímu a potom materiálnímu“. Představuje prý „politické nebezpečí, jež hrozí západnímu společenství“. A dodává: „Jen vývoj ročních vojenských rozpočtů nám ukáže reality odhodlání nebo ústupu v oblasti obrany“. Snížení označuje za „ústup“, „vzdání se Francie.“

Ze stejných pozic argumentuje hamburský časopis *Der Spiegel*, který hrozí námořní silou, nazývá SSSR „supervelmocí na moři“ a vyslovuje obavy, že „světová moře se stávají rudými.“

Také teorie „ozbrojeného míru“ je ideologickým pláštěm politiky z pozice síly. Obhájcí filosofie politického násilí propagují ideu, že zmírňování napětí v politice i ve vojenské oblasti není jedinou alternativou vývoje k zabezpečení mezinárodní bezpečnosti. Podle nich závody ve zbrojení, zachování a dokonce další zvyšování schopnosti vzájemného zničení, vzhledem k iracionálnosti politiky a imanentní agresivitě lidské přirozenosti, jsou jedinou zárukou mírových vztahů mezi SSSR a USA. „Rovnováha strachu“ — možnost a schopnost států se navzájem zničit, je prý základním motivem vyhýbání se vzájemným střetnutím — tedy předpokladem mírové politiky. Autoři těchto teorií až příliš otevřeně dávají najevo své skutečné záměry — dále pokračovat ve zbrojení v zájmu zisků vojenskoprůmyslového komplexu. Nehovoří o tom, že horečné zbrojení vede nejen k zdokonalování dnešních zbraní, ale i k vývoji nových zbraní se stále ničivějšími účinky, ke snadšímu způsobu použití a stále nesnadnějšímu způsobu obrany, kontroly atd. Bludný kruh zbraň — protizbraň vyjadřuje dialektickou negaci zbraňových systémů, které znamenají také vyšší materiálové náklady, odčerpávané z národního hospodářství, stále větší potřebu produktivních sil k jejich výrobě a rostoucí obtížnost jejich kontroly.

Všechny tyto relativně protikladné přístupy stoupenců, apoteózy násilí spojuje jediný, výrazně třídní, strategický cíl: ospravedlnit boj proti hlavním silám společenského vývoje, tj. proti světové socialistické soustavě, mezinárodnímu komunistickému a dělnickému hnutí a národně osvobozenkému hnutí, zpočtybnit politiku mírového soužití mezi státy s různým společenským zřízením a zabránit dalšímu vývoji mezinárodního poměru sil ve prospěch socialismu a míru.

Soudobí představitelé filosofie politického násilí přisuzují politice moci a ozbrojeného násilí neadekvátní dějinnou roli a považují ji za rozhodující hybnou sílu dějin. Svérázně interpretují vznik a sociální funkci násilí, obsah politiky i vztah politiky a násilí. Politiku vysvětlují voluntaristicky. Popírají ekonomický základ politiky, zastírají třídní původ i obsah politické moci i násilí. Politickou moc považují za psychologický (v některých případech dokonce biologický) vztah mezi

těmi, kteří ji uskutečňují, a jejími objekty. Společenský život je podle nich konfunktivní ve vnitropolitickém i mezinárodním životě, který může být řešen jedině silou, mocí, násilím. Násilí jako základní prostředek politiky je fundamentální faktor dějin, tvrdí stoupenci apoteózy násilí.

Tento „silový determinismus“ představitelů filosofie politického násilí není originální. Bedřich Engels v polemice s Evženem Dühringem dokázal, že násilí není samo o sobě fundamentálním nástrojem dějin, ale že jsou to hospodářské poměry, způsob výroby, které plodí také násilí. Násilí je jen prostředkem hospodářské a politické poroby, nikoli jejím cílem.

Marx v *Kapitálu* nazývá násilí ekonomickou mocí. Na základě studia historického materiálu o původní akumulaci dospěl k závěru, že její metody byly z valné části založeny na nejsurovějším násilí státní moci, která používala organizovaného společenského násilí k tomu, aby uměla urychlit proces přeměny feudálního výrobního způsobu v kapitalistický a tak zkrátila různá přechodná stadia. Poznamenává, že „otecové nynější dělnické třídy byli trestáni především za to, že byli násilím proměněni v tuláky a paupery.“ (K. Marx: *Kapitál I*, Praha 1953, str. 774.)

Metodologickým východiskem marxistické analýzy násilí jako společenského jevu v jeho ekonomické podmíněnosti, v závislosti na společensko-ekonomické struktuře společnosti, třídních vztazích, charakteru státního a politického života je materialistické pojetí dějin.

Marxistické, materialistické pojetí dějin, na rozdíl od některých fatalistických teorií nespojuje „boj o život“ se sociálním násilím a válkami, jako věčným zákonem dějin. Dokazuje na základě vědecké analýzy společenského pohybu, že sociální násilí není souhrnem náhod, volnou hrou duchovní činnosti nebo přírodních sil, ale zákonitým produktem historického vývoje, nezbytným prostředkem fungování antagonistických společensko-ekonomických formací. V kvalitativně nové roli se projevuje v boji za proletářskou moc jako revoluční násilí.

Uznání dějinné úlohy násilí jako nutného nástroje politiky v konkrétně historické situaci a fázi společenského vývoje však není apoteózou násilí a tvrzením, že síla a násilí jsou věčným atributem lidstva, hlavní silou dějinného vývoje, jediným nástrojem politiky.

Marxisticko-leninská filosofie odhaluje ve způsobu výroby hlavní hybnou sílu

dějin, objektivní tendence vývoje dějin. Nelézá praktická východiska k odstranění rozporů civilního a společenského vývoje — tedy i sociálního násilí. Dokazuje, že výrobní síly moderní kapitalistické společnosti naléhají na své osvobození jako vlastnosti kapitálu. Společenská výroba, rozdělování, směna a spotřeba, ale i existence soukromého vlastnictví, monopol moci, vzdělání atd., se staly ekonomickou, politickou a intelektuální překážkou dalšího vývoje společnosti. Socialistická revoluce řeší tento odvěký rozbor třídní společnosti.

Proletariát odstraňuje soukromé vlastnictví výrobních prostředků a nastoluje své třídní panství, aby je mohl postupně zrušit a vybudovat beztřídní společnost. Socialistická společnost překonává takové vztahy mezi lidmi, které měly v antagonistické společnosti odcizený charakter, byly spojeny se sociálním donucením a násilím a nastoluje nové vztahy mezi lidmi, založené na vzájemné pomoci a spolupráci.

V této reálné, z historických materiálů podmíněné vzniklé socialistické a později komunistické společnosti, nalézají svůj praktický výraz ideály svobody, emancipace, humanismu, rovnosti, ztrácí se také objektivní základ pro sociální a ozbrojené násilí. „Touž měrou, jako bude odstraněno vykořisťování jednoho jedince druhým, bude odstraňováno i vykořisťování jednoho národa druhým. S protikladem tříd uvnitř národa padne i vzájemné nepřátelství mezi národy.“ (K. Marx — B. Engels: *Manifest komunistické strany*, Vybrané spisy, sv. 1, Praha 1950 s. 44.)

Zakladatelé marxismu formulovali tyto myšlenky v roce 1843. V nových podmínkách v epoše imperialismu je rozvinul V. I. Lenin a později mezinárodní komunistické hnutí.

V podmínkách současné epochy s převratnými sociálními a politickými změnami, spojenými se socialistickými a národně osvoboditelskými revolucemi, s rozkladem imperialismu, likvidací koloniálního systému a přepchodem stále nových národů na cestu k socialismu, je naše generace svědkem i tvůrcem velkých historických přeměn. Socialismus se stal z někdejších utopí nejen reálnou skutečností, ale silou, která má rozhodující vliv na světový vývoj. Existuje reálná možnost vyloučit světové války ze života společnosti i v podmínkách třídního antagonismu mezi dvěma soustavami. Pokrokové síly celého světa bojují za uskutečnění Leninova odkazu: „...násilí vůči lidem není naším ideálem. Totéž je možno aplikovat

... na národy.“ [V. I. Lenin: O karikatuře marxismu, Spisy, sv. 23, Praha 1975, s. 70.]

Svoláním Helsinské konference a přijetím závěrečného dokumentu skončila dlouholetá etapa konfrontací a sjednocování stanovisek evropských států, USA a Kanady na bezpečnost a spolupráci v Evropě.

V závěrečném dokumentu konference, který se právem nazývá chartou mírových vztahů mezi státy v Evropě, účastníci konference formulovali a zavázali se nastoupit novou etapu vztahů mezi státy, charakterizovanou respektováním svrchované rovnosti a práv vyplývajících ze svrchovanosti, zdržení se hrozby silou nebo použití síly, neporušitelnosti hranic, územní celistvosti států, mírového urovnání sporů, nevměšování se do vnitřních záležitostí, lidských práv a základních svobod, rovnoprávnosti a sebeurčení národů, spolupráce mezi státy a závazků mezinárodního práva.

Byla-li Helsinská konference a jednání o závěrečném dokumentu konfrontací různých politických idejí a názorů na vztahy mezi státy, školou mezinárodní politiky pro zúčastněné státy, „experimentem“ nesmírného politického významu a také prověrkou vztahů států s různým společenským zřízením, je soudobá politická praxe částí účastníků konference objektivním obrazem složitosti a rozpornosti při plnění závazků vyvíjet úsilí k tomu, aby se proces uvolňování napětí stal nepřetržitým stále životaschopným a obsáhlejším, univerzálnějším svým rozsahem.

Ve většině západních imperialistických zemí se setkáváme s několika politickými liniemi uvnitř monopolistické buržoazie, které jsou dokladem rozdílné reflexe i řešení soudobých problémů třídně rozděleného světa, vnitřní složitosti a rozpornosti vývoje kapitalistické soustavy i třídní determinovanosti východisek z této situace.

Vedle realistických postojů na Západě se setkáváme se silami, které nejsou ochotny uznat, že podstatný posun ke zmírnění mezinárodního napětí, utvrzení zásad mírového soužití je výrazem objektivních celospolečenských procesů, které jsou spojeny s růstem světové socialistické soustavy a s rozmachem komunistického, dělnického a demokratického hnutí světa. Dosažený stav a výsledky Helsinské konference jsou dány konkrétně historickým poměrem třídních sil v mezinárodním měřítku, který učinil přijetí principů a zásad mírového soužití možným a v praxi uskutečnitelným. Mírové soužití není jako v minulosti snem, přáním, ale reálným

výsledkem dlouhodobého zápasu sil míru, pokroku a socialismu s militaristickými silami Západu. Boj za mír, za mírové soužití států s různým společenským zřízením, za odstranění ozbrojeného násilí a politického a ekonomického donucení jako faktického i potenciálního prostředku zahraniční politiky získal sociální základnu a změnil se z utopie v reálný program pokrokových politických sil současnosti.

K realizaci programu konference, jak potvrzuje současná situace, musí být sváděny nové zápasy s těmi silami, které dlouhá léta propagovaly a dělaly politiku z pozice síly a dosud neodešly z arény světových dějin.

Mnozí politici a vládní představitelé USA, NSR, Anglie a Francie, kteří jsou bezprostředně spjatí s vojenskoprůmyslovým potenciálem a militantními kruhy vlastních zemí, byli donuceni pod vlivem objektivní situace přihlásit se k politice mírového soužití a ke zřeknutí se politiky z pozice síly. V jejich přístupu k politice mírového soužití však nejde o obrát, ale spíše o tendenci spojit staré prvky ztroskotaných vojenských doktrín a strategií s novou strategií, která se vyznačuje obecným souhlasem s politikou mírového soužití a s návrhy socialistických zemí na odstranění vojenské konfrontace mezi vojenskopolitickými uskupeními, na druhé straně s neochotou ustoupit od zvyšování vojenských potenciálů států a zdokonalování a hromadění zbraní, přiznat po zkušenostech z válek a ozbrojených konfliktů po druhé světové válce, že vojenská moc v epoše, v níž se socialismus stal hlavním činitelem světového vývoje, je stále pochybnějším prostředkem k prosazení zahraničně politických cílů.

Americký prezident G. Ford v televizním projevu 2. března 1976 otevřeně vyjádřil postoj vlády USA k politice mírového soužití. „Budeme-li vojensky silní, což jsme, a zachováme-li si tuto sílu, můžeme jednat se Sovětským svazem, Čínou a ostatními o zachování míru. Uvolňování napětí je termín, který byl nově vytvořen. Myslím, že není aplikovatelný.“ A dodal, že napříště už nebude používat termínu „uvolňování napětí“, ale bude označovat tento proces za „politiku míru prostřednictvím síly.“

Jak protikladně proti tomuto pojetí vystupuje program dalšího boje za mír a mezinárodní spolupráci, za svobodu a nezávislost národů, obsažený ve Zprávě ústředního výboru KSSS na XXV. sjezdu KSSS. L. I. Brežněv na tomto sjezdu zdůraznil, že boj za zastavení horečného zbrojení, za odzbrojení „vyvstává naléhavě

věji než kdykoli předtím. Lidstvo pocítilo únavu ze života na hromadách zbraní, avšak horečné zbrojení podněcované agresivními kruhy imperialismu narůstá." (Zpráva ústředního výboru KSSS a další úkoly strany ve vnitřní a zahraniční politice, Rudé právo, 25. 2. 1976, s. 3.)

Mezi politickým a vojenským uvolněním vztahů mezi národy existuje dialektická souvislost a vzájemné působení. Můžeme je vyjádřit takto. Bez politického uvolnění by nebyl možný radikálnější přístup k řešení úkolů snížení a zastavení horečného zbrojení. Na druhé straně mezinárodně politické uvolnění automaticky nevede a nemůže vést k vojenskému uvolňování, ale vytváří pro ně pouze příznivé podmínky — možnosti. Politické uvolňování může být dostatečně pevné za předpokladu, že bude doprovázeno konkrétními vojenskými opatřeními, která snižují možnost vojenské konfrontace dvou soustav.

Zmírňování politického napětí a pokračování závodů ve zbrojení vyjadřuje protikladné, vnitřně neslučitelné dilema vývoje. „Politické uvolnění," zdůraznil soudruh L. I. Brežněv na XXV. sjezdu KSSS, „je třeba doplnit uvolněním vojenským... Země NATO se stále ještě nechtějí zříci pokusů využít jednání k tomu, aby si zajistily jednostrannou vojenskou převahu. Západ z jakéhosi důvodu chce a dokonce požaduje od socialistických zemí ústupky na úkor jejich vlastní bezpečnosti." (Tamtéž, s. 3.)

Proces realizace mírových snah v Evropě je vnitřně rozporný. Nesmíme si ani po Helsinské konferenci dělat iluze o soudobém kapitalismu, o tom, že imperialismus se již definitivně vzdal pokusů o rozpoutání války proti socialistické soustavě, nebo že ji již vyvolat nemůže. Přes pozitivní procesy politického uvolnění vztahů v Evropě, které také odhalily nové možnosti upevnění světového míru, je i nadále potřebný úporný boj proti militaristickým kruhům Západu, které brání realizaci mírového soužití.

V čele boje za mír, za mírové soužití států s různým společenským zřízením, za odstranění sociálního násilí a válek ze života společnosti stojí socialistické země. Dosáhly ve spolupráci s pokrokovými silami celého světa nejednoho vítězství. Závěrečný akt Helsinské konference je toho dokladem. Tento boj však neskončil. Úsilí mírových sil směřuje v současné době k dosažení toho, aby se mírové soužití států s různým společenským zřízením stalo nezvratným, aby bylo doplněno uvolněním vojenským, aby byly zastaveny závody ve zbrojení a materiální a vědeckotechnické přípravy na válku.

Nezastupitelnou součástí boje za světový mír je na jedné straně boj proti filosofii politického násilí, na druhé šíření pravdy o humánní podstatě socialismu, politiky socialistických států a marxisticko-leninské ideologie.